

פרק איזהו נשך

ניתנת למלוה כ"אגר נטר", דהיינו, כתוספת שכר על המתנת המעות אצל הלוה. ובלשון המשנה, ריבית זו קרויה "ריבית קצוצה". אולם רבנן אסרו כל ריבית, אף אם היא באה דרך מקח וממכר, ולא נקצצה מראש, אלא שבאה דרך מקרי היוקר והזול שבשוק – מכל מקום אסור. ונקראת ריבית זו בלשון המשנה "אבק ריבית".

ב. חומרת ריבית דאורייתא.

חמור דין המלוה בריבית של תורה מהמלוה בריבית דרבנן, בזה, ש"ריבית קצוצה יוצאת בדיינים". כלומר אם גבאה המלוה באיסור, כופין אותו בית דין להחזיר את הריבית – בדומה לדין הגולן שחייב להחזיר את גזילתו [ונדרש בגמרא לקמן מפסוק]. ואילו "אבק ריבית" אינה יוצאת בדיינים. היינו, אם גבאה המלוה באיסור, אין בית דין כופים אותו להחזיר. ואמנם נחלקו הראשונים אם חייב על כל פנים להחזיר את הריבית בכדי לצאת ידי שמים [עיי' לקמן סא עמוד א].

מלבד זאת יש היתירים מסויימים שנאמרו ב"אבק ריבית", שאינם קיימים ב"ריבית קצוצה", עיי' להלן אות ד'.

ג. ריבית דרך הלוואה, וריבית דרך מקח.

ריבית דרך הלוואה, היא בין כשהלוואה ופרעון הריבית הם במעות, כגון שהלווה מנה במאתיים, ובין כשהלוואה ופרעון הריבית הם בחפץ, כגון שהלווה סאה חיטים וקצץ עבודה סאתיים. בשני האופנים

הקדמה לפרק איזהו נשך.

פרק זה עוסק בדיני ריבית.

איסורי ריבית נכתבו בתורה בשלשה מקומות:

בשמות פרק כב פסוק כד כתיב: אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך, לא תשימוץ עליו נשך:

בויקרא פרק כה פסוק לה"ו כתיב: וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו. אל תקח מאתו נשך ותרבית. את כספך לא תתן לו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך:

בדברים פרק כג פסוק כ"א כתיב: לא תשיך לאחייך נשך כסף נשך אוכל, נשך כל דבר אשר ישך. לנכרי תשיך ולאחייך לא תשיך למען יברכך ה'.

איסור ריבית הוא בין על המלוה בין על הלוה, ככתוב "את כספך לא תתן לו", וזהו האיסור על המלוה. ואילו במשנה תורה כתוב לא "תשיך" לאחייך, ופירשו חז"ל פסוק זה על הלוה, שלא יתן הלוה למלוה לנושכו בריבית.

א. ריבית קצוצה, ואבק ריבית:

איסור ריבית נחלק לשנים: האחד אסור מן התורה, והשני אסורו חז"ל משום שהוא קרוב ודומה לריבית. איסור ריבית מן התורה קיים רק על ריבית שבאה דרך הלוואה, כלומר, שקצצו המלוה והלווה מראש תוספת על סכום ההלוואה. והיא